

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 58:

Forslag til folketingsbeslutning om en uddannelses- og beskæftigelsesgaranti for kvinder.

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Fremsat 8/12 87).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Det forslag, vi her har til behandling, er egentlig en lille smule vanskeligt at kommentere. Hvis man læser forslaget, så er det operative jo i virkeligheden de første 2½ linje. Det er det, som regeringen i givet fald skal gøre, nemlig udarbejde en egentlig garanti for uddannelse og beskæftigelse for kvinder. Det er vel egentlig det, forslaget går på, og de principper, der efterfølgende er nævnt, kunne lige så godt stå i bemærkningerne.

Se, hvis det er det, der er det operative, og sådan må jeg læse det, så tror jeg egentlig ikke, at forslagsstillerne selv mener forslaget, for der er vel ikke nogen ansvarlig politiker, der mener, at vi er i stand til her og nu at give den ene halvdel af befolkningen en egentlig uddannelses- og beskæftigelsesgaranti. Så skulle vi i hvert fald se de patentløsninger, der her og nu kunne afskaffe arbejdsløsheden, eller også skulle vi sige, at vi skulle flytte arbejdsløsheden fra kvinder over på mænd. Selv om det kun var socialdemokratiske kvinder, men der er også socialdemokratiske mænd med til at foreslå det her, så er det nok ikke det, der er meningen.

Derfor kan man selvfølgelig ikke lave en garanti, en garanti er i denne sammenhæng meningsløs. Det kan ikke lade sig gøre, og det ved forslagsstillerne.

Derfor har jeg altså også valgt at fortolke det sådan, at selv om det er det, der står, så er det egentlig ikke det, man mener. Man mener, at vi skal bidrage til gennem en lang række foranstaltninger at gøre det nemmere for kvinder at få uddannelse og beskæftigelse, og se, hvis man læser forslaget i det lys, så er forslagsstillerne og regeringen straks meget mere på bølgelængde.

For det er jo rigtigt, at vi må gøre en hel masse for at sikre, at kvinderne får deres lige muligheder for uddannelse og beskæftigelse i forhold til mændene. Men når man i den sammenhæng læser det, der bliver kaldt principperne, som skal lægges til grund for den garanti, som jeg er sikker på man ikke vil give, så står der i de principper ganske mange ting, som regeringen og forslagsstillerne er enige om, og så er der nogle punkter, hvor vandene skilles.

På de områder, hvor vi er enige, er det ikke så mærkeligt, fordi dér er forslagsstillerne bekendt med, at regeringen faktisk er ganske godt på vej. Mange af de ting, der her omtales, er allerede iværksat. Mange andre af de ting, der her omtales, er ved at blive forsøgt. Mange af de ting, som her er omtalt, er ved at blive bearbejdet med henblik på administrative ændringer, eventuelt også med henblik på lovforslag.

Så altså for så vidt angår det mål at give kvinderne de lige muligheder for uddannelse og beskæftigelse har regeringen for længst taget en lang række af de initiativer, som er omtalt i forslaget. Jeg vil ikke udelukkende selv tage æren for, at regeringen har gjort det; noget af det er udsprunget af god forståelse også med forslagsstillerne. Der er jo også tale om genbrug af bemærkninger fra forsommeren 1987 – jo, det er der, det bliver der direkte henvist til – og det er da godt og konstruktivt, at vi er kommet videre også i regeringen, end vi var, dengang da forslagsstillerne første gang skrev deres bemærkninger.

Men hvis jeg skal tage nogle af de punkter, som er omtalt, så vil jeg godt for det første på undervisningsministerens vegne henvide til, at Undervisningsministeriet har udarbejdet en handlingsplan for at få flere piger og kvinder i beskæftigelse, og i forbindelse med den handlingsplan arbejder man for at at motivere flere piger til at søge en bredere vifte af uddannelser særlig inden for fag med gode beskæftigelsesmuligheder, og man arbejder for at give dem reelle muligheder i deres uddannelses- og erhvervsvalg.

Jeg kunne sige meget mere om undervisningsministerens område, men jeg vil springe det over i denne runde i hvert fald og også henvide til, hvordan Arbejdsformidlingens ligestillingskonsulenter lige siden 1981 i samarbejde med lokale skole- og uddannelsessystemer arbejder på at undervise lærerne i ligestilling og i

[Arbejdsministeren]

arbejdsmarkedets kønsopdeling. Man gør det ved at stille materiale og information til rådighed og ved at igangsætte ligestillingsforsøg sammen med dem, og vi er da også nogle, der kan huske, hvordan vi i bred enighed sammen, med udgangspunkt i et SF-forslag, fordoblede antallet af ligestillingskonsulenter med henblik på at forstærke den indsats.

Når man så kigger videre på det, der står om arbejdsmarkedsuddannelsernes område, så er der i bemærkningerne en lang række ting, som jeg kan nikke genkendende til; der er problemer, som vi også arbejder med. Vi er enige i, at der er behov for nye pædagogiske metoder. Vi er enige i behovet for at integrere 8., 9. og 10. klasse under en eller anden form i uddannelsesforløbene. Vi er enige i problemerne med fraværsreglerne, 10 pct.-reglen, og vi har også for længst taget konsekvensen heraf. Som det blev nævnt i den nationale handlingsplan for ligestilling blev der allerede i august sidste år nedsat en intern arbejdsgruppe, der skulle udarbejde forslag til en længerevarende arbejdsmarkedsuddannelse for ledige voksne kvinder.

Det er et tema, som vi har haft lejlighed til at drøfte nogle gange, og jeg kan give den, synes jeg selv, positive oplysning, at arbejdsgruppen har afsluttet sit arbejde her i begyndelsen af januar. Der ligger nu et forslag, som vil blive behandlet i Uddannelsesrådet, hvor som bekendt arbejdsmarkedets parter er med til at foretage vurderingerne, og når arbejdsmarkedets parter via Uddannelsesrådet har givet deres kommentarer til forslaget, vil jeg tage endelig stilling til, om vi skal iværksætte forsøg med en sådan model. Så vi er altså nået ganske langt hen ad vejen.

For så vidt angår problemerne omkring 10 pct.-fraværsreglen, vil jeg godt understrege, at det er i forbindelse med de længerevarende forløb, at det er et problem. Det er nemlig sådan, at på de ordinære kurser har mændene et frafald, som er større end kvindernes. Jeg synes, det er værd at bemærke, at mændenes frafald på de ordinære kurser inden for arbejdsmarkedsuddannelserne er højere end kvindernes. Det var nemlig i 1986 6,5 pct., hvor det for kvinderne var 5,9 pct. Det vil altså sige, at vi ikke på de ordinære kurser skal lave noget specielt for så vidt angår kvindernes høje frafald, for mændenes er faktisk højere. Det er altså for de længerevarende forløb, at der måtte være særlige

problemer, og dem skal vi til gengæld se på. Det er vi jo også enige om.

Men for at vi nu skal få en debat ud af det, så må jeg også hellere tage nogle af de punkter frem, hvor vi ikke er enige.

Dér, hvor vandene for alvor skiller, er ved pkt. C 1, hvor Socialdemokratiet foreslår, at virksomheder, der direkte eller indirekte modtager offentlige midler, skal forpligtes til en ansættelsespolitik, hvor kvinder og mænd beskæftiges ligeligt, indtil balance mellem kønne er opnået. Det er ikke overraskende for forslagsstillerne, at vi må afvise det. Det overraskende er vel egentlig, at forslagsstillerne har fået de bemærkninger igennem i den socialdemokratiske folketingsgruppe. Og det kunne da godt give anledning til nogen overvejelse, såfremt vi kom frem til en egentlig beslutning omkring det her forslag, om, hvorvidt den socialdemokratiske folketingsgruppe, når det kom til stykket og det her skulle udmøntes i lovforslag, ville være med. Jeg tillader mig at have min tvivl herom.

Jeg var inde på, at det fremgik af bemærkningerne, at de var udarbejdet for et stykke tid siden, og det gælder i hvert fald i høj grad for så vidt angår det talmateriale, som man baserer sig på. Det talmateriale er – og jeg siger heldigvis – forældet. De prognoser om kvindernes andel af arbejdsløsheden, som ligger i bemærkningerne, er heldigvis forkerte. Det vil jeg ikke åle forslagsstillerne for at de er, men jeg mener, det er vigtigt, at vi af hensyn til offentligheden får præciseret, at det faktisk er tilfældet.

Den relativt høje kvindearbejdsløshed er i sig selv et problem, og der er ingen grund til, at vi overdramatiserer problemet og dermed overdramatiserer kvindernes frygt for, om de kan komme i beskæftigelse. Hvis det bliver overdramatiseret, så er der den risiko, at vi ikke kan motivere dem til at gå ind i uddannelsen, for vi ved jo alle – det så vi med ungdomsarbejdsløsheden i perioden frem til 1982 – at hvis man ikke tror på, at man kan komme i beskæftigelse, så har man heller ikke viljestyrke og kraft til at gå i gang med uddannelsen, som skal gøre én mere kvalificeret til at komme i beskæftigelse.

Derfor skal vi passe på, at vi ikke forvirrer og forvansker med henblik på, hvor stort problemet er, for hvis kvinderne bliver bange for, at problemet er så stort, som Socialdemokraterne med reference til en gammel LO-prognose

[Arbejdsministeren]

hævder det skulle være, så er chancen for at motivere kvinderne for at gå ind i uddannelse måske væsentlig mindre, end når vi ser på de reelle muligheder.

Det er rent faktisk sådan, at kvindernes andel af arbejdsløsheden toppede i januar 1986. Siden 1986 er kvindernes andel af arbejdsløsheden faldet. Her snakker vi relativt. Men det er også sådan, at hvis vi ser på den faktiske arbejdsløshed, så er den faktiske kvindearbejdsløshed toppet i 1984, og siden 1984 er det faktiske antal af kvinder, som er blevet arbejdsløse, også blevet mindre, så vi taler faktisk både relativt og absolut.

Og når vi ser på prognoserne, som vi ser dem i de kommende perioder for arbejdsmarkedsnævnene, så vil det stadig væk være sådan, at relativt set vil kvindernes andel af arbejdsløsheden falde. Den vil være over gennemsnittet af, hvad den burde være på grund af deres andel af arbejdsstyrken, men den er stadig væk faldet. Jeg siger dette for at understrege, at vi har et problem, som vi skal gøre noget ved, vi har et problem, som regeringen og forslagsstillerne gerne vil gøre noget ved, men vi har også et problem, som der er en chance for at vi kan løse.

Som sagt eller i hvert fald som indiceret, så er der intet, der tyder på, at dette beslutningsforslag nogen sinde kommer frem til en egentlig beslutning, for det er det aldeles uegnet til. Men der er en lang række elementer, som vi alligevel kan arbejde videre på administrativt, og vi kan sågar, hvis lovinitiativer er nødvendige, også tage nogle af elementerne ud og lave de nødvendige lovinitiativer. Jeg vil da godt sige, at jeg også har oversendt forslaget til Landsarbejdsnævnet via Arbejdsdirektoratet, fordi jeg synes, det kunne være spændende at få arbejdsmarkedets parter vurdering. I det omfang arbejdsmarkedets parter kommer tilbage og siger, at de også synes, at der er nogle punkter, som de mener vi bør tage fat på, er vi indstillet på at gøre det, både administrativt og eventuelt også via lovinitiativer.

Som konklusion vil jeg sige, at vi er vistnok, sådan vurderer jeg det i hvert fald, et meget bredt flertal, som erkender et problem, et problem, som skal bearbejdes, og som vi har vilje til at bearbejde, og jeg synes, det er udmærket, at Socialdemokraterne fremsætter et beslutningsforslag, som kan give anledning til debat,

men jeg mener, at beslutningsforslaget er aldeles uegnet til vedtagelse.

Lone Møller (S):

Jeg vil godt sige til arbejdsministeren, at hvis han er bekymret over, om Socialdemokratiet mener det, der står i forslaget, så har han ingen grund til det. Selvfølgelig mener Socialdemokratiet det.

Den handlingsplan, som Socialdemokratiet i dag fremlægger, omfatter en række forbedringer, som først og fremmest tilgodeser den kvindelige del af befolkningen med tyngde på kvinders fremtidige plads på arbejdsmarkedet. De seneste årtier har vist, at kvinder er kommet ud på arbejdsmarkedet for at blive. Kvindernes uddannelsessituation er i dag stadig kønsspecifik. Kun halvdelen af den kvindelige arbejdsstyrke har en uddannelse, dvs. at kvinder enten ingen uddannelse har eller arbejder inden for områder, der er direkte i produktionen. Kvinder beskæftiget i industrien er typisk i lavtlønsområdet, det er dårlige arbejdsbetingelser, man byder dem, det er nedslidende, monotont, stillesiddende akkordarbejde. Tidligere har ufaglærte mænd varetaget de job, hvor vi mere og mere ser, at det nu er ufaglærte kvinder med lav skolegang, der udfylder de arbejdsområder.

Ser vi på de faglige uddannelser, er tendensen den samme. Har kvinder en faglig uddannelse, viser flere undersøgelser, at mændene stadig bliver foretrukket til de bedste job og til de overordnede stillinger.

Det kunne være ganske interessant at få oplyst, hvad årsagen egentlig er til det. En af årsagerne kunne måske være, at det i høj grad er mænd i overordnede stillinger, der beskriver jobkvalifikationerne og dermed udelukker andre indfaldsvinkler til, hvilke egenskaber der kunne udfylde arbejdsområdet.

Derfor har vi i vores handlingsplan sagt, at virksomheder, der modtager direkte eller indirekte offentlige tilskud, skal pålægges en ligelig kønsfordeling i deres ansættelsespolitik. Der skal sættes på en bred vifte af såvel kortsigtede som langsigtede initiativer, og i den indsats er det nødvendigt at forpligte arbejdsgivere til en uddannelsesplanlægning og en uddannelsespolitisk indsats i forhold til deres nuværende arbejdsstyrke.

Der er derfor al mulig grund til, at Folketinget tager stilling til aktivt at bryde med det

[Lone Møller]

kønsspecifikke vanemønstre og støtte unge kvinder til et bredere erhvervsvalg. Det vil medføre øgede erhvervsmuligheder og give kvinder andel i nye job og uddannelser, som udvikles i disse år, og samtidig modvirke den stigende kvindearbejdsløshed.

Der må indføres andre optagelsesprocedurer på erhvervsskolerne, der må forlods sikres et antal kursusuger til kvinder efter en fordelingsnøgle, der tager sit udgangspunkt i kvinders andel af arbejdsstyrken i de pågældende amter. De nuværende optagelsesprocedurer på erhvervsskolerne er en stor barriere for ledige kvinder.

Yderligere forstærkes problemerne for de unge kvinder inden for de traditionelt mandsdominerede fag, hvor der er store problemer for kvinderne efter endt basisår med at få praktikpladser. Ved den landsdækkende kampagne, som Dansk Arbejdsgiverforening har kørt de senere år for at få kvinder ud i utraditionelle fag, er det lidt beskæmmende, at de måske har glemt at tage deres medlemmer i ed, når det gælder praktikpladserne efter basisåret.

Derfor er det nødvendigt i en overgangsperiode at etablere en positiv særbehandling af kvinder i uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet og i hele ansættelses- og personalepolitikken såvel i det offentlige som på det private arbejdsmarked, indtil en reel ligestilling er nået.

Det må efterhånden med så mange års forsøg være slut med at iværksætte nye forsøg og ned sætte studiekredse. Det er handling, der behøves, en nedbrydning af det kønsopdelte arbejdsmarked. Det er til gavn for hele samfundet og ikke kun for den del, der er kvinder. Derfor må vi i gang med handling og stoppe studiekredsforsøgene.

Pia Christmas-Møller (KF):

I den konservative folketingsgruppe mener vi, at uddannelses- og beskæftigelsespolitikken har og skal have en helt central placering på den politiske dagsorden.

Udviklingen på de to områder rækker i betydning langt videre end øjebliksbilledet. 1960'ernes næsten umættelige behov for arbejdskraft satte for alvor skub i kvindernes deltagelse på arbejdsmarkedet og dermed i ligestillingsprocessen. Grundlæggende samfundsstrukturer har som følge heraf været under kraftig ændring.

Det ligger fast, at kvinderne er kommet på arbejdsmarkedet for at blive der, og det er i det lys, uddannelses- og beskæftigelsespolitikken skal ses.

Der må ligeledes tages udgangspunkt i, at vi stadig har et kønsopdelt arbejdsmarked, som er under væsentlig strukturforandring. Af traditionelle og uddannelsesmæssige grunde udgør kvinderne en væsentlig del af de vanskeligst stillede under den igangværende omstilling.

Socialdemokratiets forslag tager da også udgangspunkt i disse forhold og i den tendens, der har været til, at kvinderne blev hårdest ramt af arbejdsløshed, men jeg vil godt advare imod specielt to faldgruber.

For det første vil jeg advare imod, at man problematiserer kvinderne frem for de årsager og de sammenhænge, der medfører problemer for en del kvinder, men så sandelig også for nogle mænd. Lad os først og fremmest fokusere på kernen i problemerne og ikke på kønnet. Ellers risikerer vi meget let af ren og skær velvilje at fastholde kønsbarriererne.

For det andet vil jeg gerne advare imod, at man skaber yderligere distance mellem den almindelige sprogbrug og den christiansborgske terminologi. »Uddannelses- og beskæftigelsesgaranti for kvinder« – bedre kan det vel ikke blive. Men kan en sådan garanti overhovedet gives endsige indfries som forventet, eller siger det mere om ordinflationen her på Christiansborg? Og endelig: Hvorfor skulle de arbejdsløse mænd egentlig ikke have den samme garanti? Er det ikke lige så slemt at være arbejdsløs som mand?

Efter disse generelle bemærkninger vil jeg kommentere nogle af forslagetets mere konkrete principper og elementer.

Det Konservative Folkeparti er enig i, at der skal gøres en skærpet indsats for at motivere specielt pigerne til at søge en bredere vifte af uddannelser inden for fagområder med gode beskæftigelsesmuligheder. Vi er også enige i, at det er en holdningsændring, der må arbejdes på allerede fra de tidlige barneår og op igennem uddannelsessystemet for begge køn. Som arbejdsministeren var inde på for lidt siden, er der også taget en række initiativer, og arbejdet er godt i gang.

Også intentionerne vedrørende indsatsen inden for arbejdsmarkedsuddannelserne kan vi følge et godt stykke, men vi må derimod sige fra

[Pia Christmas-Møller]

over for forslaget punkt C. 1., for vi kan ikke medvirke til at gennemføre kønskvotering som en betingelse for at yde tilskud til virksomheder. Et sådant tiltag vil være at gøre ligestillingssagen og dermed kvinderne en bjørnetjæne. Intet mindre!

Endelig skal det fremhæves, som det også er blevet det tidligere, at forslagets omfattende talmateriale i bemærkningerne ikke giver et præcist billede af den aktuelle situation, idet forholdene for kvindernes vedkommende har udviklet sig i gunstig retning siden 1985. Det er her væsentligt at hæfte sig ved, at regeringens bevidste bestræbelse på at sikre nye arbejdspladser først og fremmest i den private sektor har været til gavn for kvinderne.

Det Konservative Folkeparti kan med disse bemærkninger ikke anbefale forslaget i dets nuværende form.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det er et meget omfattende handlingsprogram, Socialdemokratiet her har lavet for at skabe uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder for kvinder, og det vil jeg da gerne rose Socialdemokratiet for. Det er udmærket at få skrevet tingene sammen.

Desværre er det også sådan, at det bliver lidt vanskeligere at kommentere dem, når det skal ske ud fra en arbejdsmarkedsvinkel, når nu forslaget lander oppe i Arbejdsmarkedsudvalget. Det var også det, der stærkt kom frem, synes jeg, i det, arbejdsministeren pointerede heroppe.

Jeg vil godt rose forslaget, men jeg vil også godt sige, at det på en række områder er temmelig ukonkret, og det er en skam. Hvis jeg må sige det sådan, synes jeg, det er dejligt, at Socialdemokratiet gennem årene har taget ideer til sig, som vi andre er kommet med. Da har man taget afstand fra det, men så er man altså undervejs blevet klogere. Det synes jeg er godt. Jeg kan godt komme med et lille hjertesuk over, at det har taget så lang tid, men nok om det, intentionerne i forslaget er vi skam enige i.

Analysen, der ligger til grund for det her forslag, kan vi ikke være uenige i, selv om de borgerlige med arbejdsministerens ord og nu også med fru Pia Christmas-Møllers ord tager afstand fra tallene i den. Det synes jeg nu ikke skal være det væsentlige, for hovedtendensen i tallene, i hvilken retning det går, er der ingen ændringer i.

Vi skal ikke glemme, at når det ikke er gået så galt, som tidligere prognoser har vist det ville gøre – også prognoser, som arbejdsministeren selv er kommet med, både den nuværende og den tidligere – så er det, fordi nogle har råbt vagt i gevær ustandselig i de her sammenhænge. Socialdemokratiet og SF kan godt rose hinanden af, at det præcis er dem, der har råbt højest, og det kan godt være en medvirkende årsag til, at det ikke er gået så galt. Men var der ikke nogen, der hele tiden tog fat om det her, så ville det være gået lige så galt, som der står i prognoserne.

Men i hvert fald, analysens hovedtendenser er ikke forkerte: Det er kvinderne, der kommer til at bære arbejdsløshedsbyrden, og det er kvinderne, som bærer den store manglende uddannelses byrde.

Jeg sad lige i anledning af, at jeg skulle kommentere det her forslag, og kiggede igennem, hvad det var, statsministeren sagde i sin tid, da vi havde redegørelsen om de her ting. Statsministerens egne ord var, at det er katastrofalt, at af de ufaglærte i dette land er det de 50 pct., der er kvinder. Og det er katastrofalt, at det stadig væk er sådan. Så der er god grund til stadig at diskutere de her ting, og der er god grund til at konkretisere det så meget, som man overhovedet kan.

Jeg skal bare tage nogle enkelte områder ud her, for fem minutter tillader ikke, at man kommer ind på alle de gode og knap så gode ting, der er i forslaget.

Men en enkelt ting vil jeg tage frem: Folkeskole, gymnasium, hf og efg osv. skal i hele sin virksomhed styrke ligestillingen. Ja, det har vi sagt i mange år, og det mener vi selvfølgelig alle sammen, og vi må til at drøfte nærmere hvordan. Jeg kunne forestille mig – det er noget, vi har talt om i hvert fald i SF – at man f.eks. i folkeskolens afgangsklasser, hvor man jo har en praktikperiode på en uge, simpelt hen sagde, at nu laver vi to praktikuger. Den ene praktikuge er efter elevernes eget valg. Den anden skal de simpelt hen gå ind i i et for deres køn utraditionelt erhverv, sådan at de får prøvet noget andet, og det gælder både drenge og piger.

Det kunne jeg godt forestille mig kunne være et konkret forslag til, hvordan man på det punkt kunne gøre mere end bare at sige nogle venlige ord om, at sådan skal det være, altså lidt mere konkret gå ned i, hvad det er, man præcis

[LIII Gydenkilde]

skal gøre. Og sådan er der en række områder, jeg godt kunne tænke mig vi fik konkretiseret mere.

Jeg kunne forstå på arbejdsministeren, at han ikke mener, forslaget som sådant kommer til at nyde fremme. Men jeg forstod også på ham, at han ville være med til at sikre, at i hvert fald noget af det kom igennem, og han loftede da også sløret lidt for, at nogle forsøgsuddannelser i øjeblikket blev drøftet i Uddannelsesrådet. Men det var nu også det eneste slør, der blev løftet, ellers synes jeg ikke, der var meget kød på det, der blev svaret fra arbejdsministerens side.

Nu forstår jeg godt, at man, når man nu har lavet finanslovsforlig osv., skal være høflig og venlig over for hinanden. Men jeg kunne godt tænke mig at vide, hvorfor arbejdsministeren ikke kom ind på, om der overhovedet var afsat penge til noget som helst af det her. Men det kan være, at Socialdemokratiet måske kan komme nærmere ind på det. For det kan vel ikke være sådan, at vi skal vente til næste finansår med overhovedet at sætte noget i gang, fordi der ikke er penge sat af til det, eller hvad?

Bjørn Elmquist (V):

Jeg skal først gøre et par generelle bemærkninger om problemernes mangfoldighed og vanskelighed. Det, at vi har denne diskriminering, kan man næsten sige, på arbejdsmarkedet mellem mænd og kvinder, stikker både dybt og individuelt. Det stikker i opfattelsen hos de enkelte mennesker af, hvad der er mænds og kvinders rolle. Derfor er det da også godt, at man i starten af beslutningsforslaget tager fat i de allertidligste år i menneskelivet med daginstitutionernes aktiviteter og leg osv. osv.

På en lang række af de punkter, der peges på, mener vi i mit parti, Venstre, at vi er godt i gang. Det er både regeringens og mit eget partis opfattelse, at vi er på rette vej. Vi har for nylig fået et bilag i Arbejdsmarkedsudvalget, hvori både arbejdsministeren og undervisningsministeren redegør for den udvikling, der har fundet sted på de her områder, siden Folketinget den 9. april 1987 vedtog en folketingsbeslutning. Jeg synes, det er værdifuld læsning, for vi har dér mulighed for at indkredse, hvor problemerne stadig væk ligger. Der er gjort en række gavnlige erfaringer, og der er da også gjort fremskridt på nogle områder.

Jeg synes nok, at de to redegørelser – måske især redegørelsen fra arbejdsministeren – viser, hvor vanskeligt det er at få løst de her problemer med så kortsigtede eller kortvarige løsninger, som vi har for hånden i øjeblikket. Vi kan selvfølgelig håbe på en forbedring på længere sigt af alle de dybereliggende foranstaltninger, som også Socialdemokratiet peger på i deres beslutningsforslag, men det tager tid. Og hvis vi skal have hurtige resultater og vil reparere hurtigt på det, kommer vi ud for nogle af de vanskeligheder, der peges på i de par redegørelser, jeg taler om, som nu ligger i Arbejdsmarkedsudvalget.

Man kunne måske spørge Socialdemokratiet, hvorfor de har valgt at fremsætte det her som et beslutningsforslag. Jeg synes egentlig, at emnet passede bedre til en redegørelsesdebat eller til en forespørgsel, for det er meget, meget svært at nå hele vejen igennem, og det er i forvejen meget generelt og abstrakt, hvad der peges på i beslutningsforslaget.

Jeg skal gøre en generel bemærkning mere i forbindelse med det med at påvirke vores opfattelse af kønnene.

Det ligger os meget på sinde, at vi får taget fat på det her så hurtigt og så grundigt som muligt, men vi vil alligevel advare, med risiko for at blive misforstået, mod intolerance. Det kan godt være, at der er nogle, måske først og fremmest kvinder, som ønsker at leve i fred i den kønsrolle og med den kønsrolleopfattelse, de har haft indtil nu, og så får vi straks skudt i skoene: Jamen det er, fordi I vil fastholde disse kvinder i et eller andet mandschauvinistisk håb om, at de så vil blive hjemme og tage sig af de ting, de normalt skal. Det er en misforståelse. Vi mener, at der skal være en ret til forskellighed, og vi mener, at der skal også være plads til dem, der ønsker at gøre det på den måde.

Arbejdsministeren har allerede haft fat i grebet garanti, og det vil jeg også. Vi skal være forsigtige med at lulle os ind i en tro på, at vi kan garantere på de her områder. F.eks. har vi nu på uddannelsesområdet så mange uddannelsespladser, som vi aldrig før har haft, inden for HK, Jern og Metal, Bygge og Anlæg, for nu at nævne nogle. Der er fri adgang, kan man sige. Er det ikke så tæt på, vi kan komme, at udstede en reel garanti?

Tiden løber. Nu har jeg sagt, at der er en lang række af de konkrete punkter, vi kan gå ind for,

[Bjørn Elmquist]

men der er nogle af dem, jeg synes jeg må melde forbehold over for. Der er bl.a. det, der hedder A. 5.:

»Kapaciteten på uddannelsesområder, der tiltrækker kvinder, og som giver beskæftigelse i det fremtidige servicesamfund, skal fastholdes.«

Ja, hvis dette er en reel betingelse, at der er beskæftigelse at forvente, så er det i orden, men vi skal ikke fastholde uddannelseskapa- citet på områder, der ikke vil være et reelt behov for i fremtiden.

Jeg synes også, vi skal være varsomme med det, der hedder A. 7., praktikpladsgaranti. Disse formelle forpligtelser for erhvervs- livet er svære at håndtere, og jeg ser da også, at Socialdemokratiet selv tager et forbehold ved at sige, at om nødvendigt skal der oprettes værksteds- kurser. De sætter således selv spørgsmålstegn ved muligheden for at gennemføre det.

Der er en række andre punkter – nu skal jeg nævne dem i meget kort form, stikordsform. Vedrørende B. 2. må jeg spørge: Hvad med, at denne deltagelse skal give ret til at forlænge dagpengeretten? Det mener jeg bryder kraftigt med, hvad vi ellers har af principper på arbejds- markedet.

C. 1. og C. 4. er også et par emner, jeg måske i anden runde vil komme tilbage til.

Kirsten Lee (RV):

Kvinderne udgør en uudnyttet intelligens- ressource i alle dele af vort samfund, og det er uacceptabelt, at kvinder generelt er dårligere uddannet og dårligere aflønnet, end mænd er. Det er også uacceptabelt, at kvindernes andel af arbejdsløsheden er større end mændenes. Overenskomsterne i foråret udjævnede ikke lønforskellene mellem mænd og kvinder, og kvinderne fik stort set ikke andel i frynsegoderne.

Det Radikale Venstre er enig i, at det er nød- vendigt at styrke kvindernes stilling inden for alle dele af arbejdsmarkedet, bl.a. ved at styrke kvindernes kvalifikationer. Det er den eneste måde, vi på længere sigt kan afhjælpe arbejds- løsheden på blandt kvinder og specielt de lang- tidsledige kvinder, for deres andel er alt for stor.

Det Radikale Venstre har fremsat beslut- ningsforslag om ret til uddannelsesorlov og om en voksenuddannelsesfond. Gennemførelsen

af disse beslutningsforslag tror jeg på afgøren- de vis vil være med til at tilgodese de dårligst uddannede, og det er kvinderne, de, som ikke kan overskue længere uddannelsesforløb. Ved retten til orlov nogle få timer ugentlig vil der blive mulighed for at motivere den del af kvin- derne, som ikke er vant til lange uddannelses- forløb og kurser, og de kan hjælpes på vej ved tilrettelæggelse af deltidskurser, som tager høj- de for kvindernes særlige forudsætninger og behov. På den måde kastes de ikke ind i mere ambitiøse uddannelsesforløb, som de kan have vanskeligt ved at overskue. Vi ved godt, at kvin- derne har nogle særlige pædagogiske behov.

I forbindelse med forespørgselsdebatten i foråret oplyste statsministeren, at Den Euro- pæiske Socialfond har bevilget 25 mio. kr. til erhvervsuddannelse af kvinder efter bistands- lovens § 42 med henblik på beskæftigelse inden for erhverv, hvor de er underrepræsenteret. Jeg vil egentlig gerne have at vide, hvordan de pen- ge er brugt, om de har haft den tilsigtede virk- ning.

Beslutningsforslaget, som vi her har foran os, kræver datalære og teknologiforståelse indlagt som elementer så tidligt som muligt i et uddan- nelsesforløb. Jeg synes, det er vigtigt at påpege, at det gælder alt, hvad der hedder naturviden- skab, og det kan være en af forudsætningerne for, at vi her i landet får skabt større forståelse for de naturvidenskabelige og tekniske fag, hvor der i øjeblikket for naturvidenskabens vedkommende er 70 pct. frafald. Det er helt uacceptabelt.

Der er ingen tvivl om, at her er nogle uddan- nelser, som på længere sigt på afgørende vis kan være med til at forbedre kvindernes er- hvervsvalg og uddannelsesniveau. Det er med største glæde, jeg har konstateret, at man nu har udnævnt en kvindelig professor i matematik. Jo flere kvinder der bliver synlige inden for dis- se fag, jo flere kvinder vælger at uddanne sig. Kvinder har brug for identifikationsmodeller, såfremt de, som der står skrevet, skal gække ud og gøre ligeså.

Vi finder det også nødvendigt, at de enkelte amter, når de planlægger kurser inden for arbejds- markedetsuddannelser og lignende initiativer med henblik på at få ledige i arbejde, gør det på en sådan måde, at flere kvinder får kur- ser og kommer i arbejde. De enkelte amter bør tilrettelægge kursustilbud og optage kvinder på

[Kirsten Lee]

kursus efter fordelingsnøgler, der tager udgangspunkt i størrelsen af kvindearbejdsløshed i det pågældende amt. Der er vi helt enige med Socialdemokratiet.

For at øge ligestillingen på alle niveauer i jobhierarkiet er det nødvendigt at påvirke både offentlige og private virksomheders personalepolitik. Det vil kunne ske ved at pålægge offentlige og private virksomheder at udarbejde handlingsplaner for ligestilling. Det er ikke gjort med handlingsplaner alene, men det er dog et første skridt, at man gør sig overvejelser over, hvordan man kan forbedre kvindernes stilling inden for en virksomhed, hvad enten den er offentlig eller privat. Det er også rimeligt at stille krav om, at i forbindelse med ansættelser i det offentlige skal kvinder deltage i ansættelsessamtaler. Det er den eneste måde, vi kan få påpeget kvindernes kvalifikationer på.

Vi vil til slut gerne spørge Socialdemokratiets ordfører, på trods af at der i dette her beslutningsforslag ligger en bred vifte af initiativer, som er positive, men det er lidt vanskeligt at tage alvorligt, når der ikke ses at være gjort nogen overvejelser over, hvad forslaget koster: Hvor skal pengene komme fra, og er dette beslutningsforslag i overensstemmelse med fælleserklæringen fra LO og Socialdemokratiet om, at det offentlige forbrug ikke må stige?

Alle de gode hensigter havde fortjent et mere gennemarbejdet forslag, som vi kunne tage mere konkret stilling til, men måske kan vi, Folketingets kvinder på tværs af partierne, grave noget konkret frem, som vi kan få vedtaget, og som kan fremme ligestillingen på arbejdsmarkedet.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg vil bare spørge: Må mændene ikke også godt være med, hvis det er godt?

(Kort bemærkning).

Kirsten Lee (RV):

Det må de meget gerne, hr. arbejdsminister, og de må endda meget gerne være initiativtagere til den slags politik.

Annette Just (FP):

Hvor er jeg glad for den sidste lille bemærkning. Det vil sige, at der altså er nogle, der går ind for ligestilling og ikke blot særstilling.

Dette lovforslag har givet mig hjertebanken i den grad. Jeg har aldrig oplevet en sådan hån mod kvinder i al almindelighed som dette lovforslag. Når man er ude omkring, når man arbejder i kommuner og amter, så vil man konstatere, at en stor del af det her er fuldstændig unødvendigt at skrive ned.

Det her med »børns opfattelse af kvinders og mænds ligeværd«. Det skal altså præges allere-de i institutionerne, dagpleje og børnehaver og lignende. Hvad er det for noget – undskyld – sludder? At man skulle til at begynde at præge det i folkeskole, gymnasium, hf og efg, og man skal styrke forståelsen for kvinders og mænds ligeværd! Jamen det er forældet. Det er simpelt hen ikke nutidigt dansk, ikke blot sproget.

Det er faktisk sådan, at der ude omkring i den unge generation ikke findes den forskel, når vi taler arbejdsmarked. Der findes ikke den forskel, når vi taler uddannelse, som man prøver på at påpege her. Jeg er med på, at der er nogle fag, som drenge hellere vil have, og at der er nogle fag, pigerne hellere vil have, men det skal da sandelig også være frit for dem.

Jeg kan ikke se andet, end at dette er et forsøg på at lave positiv særbehandling. Jeg synes, det er utrolig negativt, at kvinder nu skal tvinges ind i et fag, som de måske overhovedet ikke bryder sig om. Hvad er det for en idé, at vi skal tvinge unge kvinder til en uddannelse, som de ikke rigtig har lyst til? Og hvad er det for noget, at man vil prøve på at tryne hele den mandlige del af befolkningen ved at sige: Det er ligegyldigt, om I har samme karakterer, for der skal være lige så mange kvinder som mænd på alle uddannelsesstederne. Jamen det er forfærdende, rent ud sagt.

Positive særforanstaltninger vil I have etableret ved efg-uddannelser, I vil have dem etableret på alle mulige felter. Jeg vil ikke nævne dem alle sammen. Generel praktikpladsgaranti for kvinder. Hvorfor kun for dem? Hvad er det for noget? Kunne vi dog ikke blot blive enige om, at alle kvinder synes, det er vidunderligt, at mændene en gang imellem åbner døren, men derudover: så lad os dog være ligeværdige.

Når det gælder den videre uddannelse af de lidt ældre unge kvinder, som er arbejdsløse, synes jeg nok, det ville have været rart, om Socialdemokratiet havde undersøgt, hvad der rent faktisk sker i amter og kommuner. Der er en utrolig aktivitet i gang netop for disse kvinder,

[Annette Just]

der gerne vil ud på arbejdsmarkedet, og som er arbejdsløse i dag.

Jeg kan ikke se, at der overhovedet er behov for denne ... jeg skal prøve at udtrykke mig pænt – i hvert fald »ligestilling« ville have været et bedre ord end denne særbehandling af halvdelen af Danmarks befolkning.

Glønborg (KRF):

Jeg vil gerne indlede med at sige, at jeg taler ikke blot på egne vegne. For det første har jeg tidligere bekendtgjort, at jeg også nu taler på Centrum-Demokraternes vegne.

Jeg vil endvidere meget klart sige, at jeg taler også tydeligt på min kones vegne. Hun er jo ikke direkte medlem af Folketinget, men hun har igennem et langt liv præget min tankegang meget stærkt også på det her område. Jeg skal hilse fra hende og fra vore børn og sige, at min kone og jeg er vidt forskellige personligheder, og vi har lavet en arbejdsdeling, så vi har vidt forskelligt arbejde. Men den kendsgerning, at jeg har været den, der tog i byen og hentede nogle penge hjem og arbejdede uden for hjemmet, mens min kone var den, der udførte arbejdet i hjemmet, har aldrig i familiens øjne gjort nogen som helst forskel på vores værdi. Vi har begge været anset for at være af lige værdi, selv om vi havde valgt forskellig arbejdsindsats.

Nogle vil måske nok sige: Hvorfor står han og taler om sit hjem, når vi taler om arbejde? Jeg vil gerne hermed medvirke til, at hjemmet bliver respekteret som en arbejdsplads, endda en særdeles vigtig arbejdsplads, og at det arbejde, som udføres i hjemmet, virkelig opprioriteres som en værdifuld indsats i samfundslivet.

Efter disse indledende betragtninger vil jeg gerne sige, at forslaget, som er lagt frem her fra Socialdemokraternes side, rummer mange virkelig gode tanker og intentioner og ideer. Jeg kan sige, at vi gerne vil være med til at nedbryde alle barrierer, som hindrer kvinder i at lave det stykke arbejde, de gerne vil. Vi erkender, at der har været nogle gamle, fuldstændig uønskelige, traditionsbundne barrierer, og dem skal vi have væk.

Vi vil også gå så vidt, at vi i nogle år vil være med til en opmuntring, til initiativer, som kan opmuntre kvinder, der hidtil har holdt sig tilbage fra at vove sig ind på det, der har været betragtet som mandsområder. Men vi vender os imod enhver form for pression, det skulle jeg si-

ge meget stærkt på min kones vegne, og enhver form for tvang.

Og så vil jeg i øvrigt tilslutte mig arbejdsministerens udmærkede tekniske og saglige redegørelse.

(Kort bemærkning).

Lone Møller (S):

Når fru Annette Just påstår, at de ting, vi i vores handlingsplan fremhæver, er forældede, så er det måske, fordi det er længe siden, fru Annette Just har befundet sig ude på arbejdsmarkedet.

Når hun siger, at det ikke er sådan i dag, at der er den forskel, så kan jeg ikke forstå, hvorfor vi til stadighed kan dokumentere, at det stadig er kvinderne, der får de dårligst betalte job. Jeg kan godt garantere fru Annette Just, at pigerne i fiskeindustrien ikke synes, det her er spor forældet.

Når vi fremsætter et forslag om praktikpladsgaranti specielt til kvinder, der er i traditionelle job, så er det, fordi samtlige tal, der foreligger, siger, at skønt man gør en masse for at få pigerne ind i de job, så er det næsten umuligt at få dem i praktik bagefter. Det er helt naturligt og er statistisk bevist.

Med alle de mange specielle aktiviteter, der foregår ude i kommuner og amter, kan jeg oplyse fru Annette Just om, at 1.466 kvinder har været inde i nogle helt specielle forløb. Hvis fru Annette Just synes, at vi får løst problemerne i amter og kommuner ad den vej, så synes jeg nok, at der vil gå mange år, hvis vi regner på, hvor stor kvindeledigheden er.

(Kort bemærkning).

Kirsten Lee (RV):

Jamen jeg vil da gerne gratulere hr. Glønborgs kone med, at hun er velforsørget, men der er altså ca. 80.000 kvinder i dette land, hr. Glønborg, der er enlige forsørgere, og disse kvinder fortjener, at vi styrker deres økonomiske muligheder, at vi gør dem økonomisk selvstændige. Det gør vi bl.a. ved at forbedre vilkårene på arbejdsmarkedet for kvinderne.

Ann-Carina Ingemann (FK):

Fælles Kurs synes godt om Socialdemokratiets forslag. Især stk. B er vi meget glade for, fordi den garanterer bedre muligheder og en fremtid for vores dårligst stillede kvinder.

[Ann-Carina Ingemann]

Lige muligheder i undervisningen på de videregående uddannelser har i og for sig slået ret kraftigt igennem; det oplever jeg selv i hverdagen, fordi jeg er under uddannelse. Pigerne i f.eks. gymnasiet og hf og på efg har forstået at spænde rundsave på albuerne og deltage aktivt på lige fod med de mandlige studerende.

Men – og der er et stort men – det hænger bl.a. sammen med, at disse uddannelsessteder har formået at skabe et miljø, hvor man kan føle sig tryk, og derfor tør pigerne også godt tage del i debatten.

Men jeg er bange for, at situationen ser anderledes ud, når pigerne eller kvinderne skal ud og stå på egne ben og søger ind på forskellige virksomheder. Diskriminationen af kvinderne tror jeg fungerer derude i bedste velgående.

Derfor tror jeg heller ikke så meget, man kan lægge skylden på folkeskolen og mellemuddannelserne og de videregående uddannelser. Jeg tror, de har opfattet, hvad det drejer sig om, men det er den gammeldags, borgerlige mentalitet, der hersker, specielt i de private virksomheder. Det er den, vi skal af med, og det er dér, hunden ligger begravet.

Ligestillingen er formelt accepteret. Det vil sige, at der er ingen direktør f.eks., der tør gå imod. Direktører og andre arbejdsledere er jo snu nok til ikke at kommentere ligestillingen yderligere, uanset hvad de så end mener personligt, fordi de godt ved, at de har magten i deres egne hænder, og det er dem, der i sidste ende bestemmer, om det så også skal fungere i praksis.

Nu har jeg talt om de kvinder, der er så heldige at have påbegyndt en uddannelse, og om de problemer, de kan støde ind i. Men der findes jo også en stor gruppe kvinder, som jeg egentlig synes det er vigtigere at beskæftige sig med. Det er de kvinder, som har haft en kort skolegang og derfor står i en totalt håbløs situation. Disse kvinder skal kunne vælge imellem nogle uddannelses tilbud, som skal være udformet efter deres egne forudsætninger og indlæringsønsker. Disse kvinder skal vi støtte fuldt ud, så de har en mulighed for at komme videre og få en menneskelig beskæftigelse.

Den situation, de befinder sig i, er jo ikke selvskabt, men vores samfund i dag er bygget så råt og udemokratisk op, at der reelt ikke findes lige muligheder. Nogle når ikke så langt i deres uddannelsesforløb. Det kan der være mange

grunde til, både sociale og økonomiske og miljømæssige årsager, men der kan sandelig også ligge det i det, at nogle simpelt hen ikke ønsker at gå denne vej, men i stedet hellere ønsker at bruge deres kræfter på at leve et liv, hvor så mange andre ting kommer i hovedsædet. Der tænker jeg ikke så meget på husmorrollen, som hr. Bjørn Elmquist nævnede. Jeg tror, kvinderne også har en forstand, der rækker ud over enten at uddanne sig eller fungere som husmor.

I bemærkningerne til forslaget kan man bl.a. læse, at kun halvdelen af den kvindelige arbejdsstyrke har gennemført en uddannelse overhovedet, og at kvindernes dårlige uddannelsesbaggrund og dermed manglende forudsætninger for en faglig uddannelse er årsagen til kvindernes lave deltagelse på de traditionelle arbejdsmarkedsuddannelser.

Bemærkningerne til forslaget synes jeg helt klart dokumenterer, at der er behov for at give disse kvinder særbehandling og al den støtte, de har brug for. Derfor støtter Fælles Kurs forslaget.

Formanden:

Hr. Glønborg for en lidt forsinket kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Glønborg (KRF):

Jeg beklager, at jeg ikke var hurtig nok efter fru Kirsten Lees indlæg, men siger tak for, at jeg lige må komme til nu, for jeg er nødt til at svare fru Kirsten Lee, at naturligvis har jeg ikke på nogen måde vendt mig imod, at vi skulle yde en indsats for at gavne de kvinder, som vil have deres plads på arbejdsmarkedet mere eller mindre frivilligt. Naturligvis skal vi hjælpe dem og gavne dem, og når jeg siger, vi skal fjerne alle barrierer, så ligger der naturligvis deri et klart tilsagn om medvirken til alle former for hjælp.

Og så vil jeg gerne sige, at udtrykket »min kone er forsørget« bryder jeg mig ikke om. Mænd eller kvinder, som har deres arbejde uden for hjemmet, kunne naturligvis ikke udføre det arbejde, hvis ikke der også blev udført et stort og betydningsfuldt arbejde i hjemmet. Det er en form for arbejdsdeling mellem to mennesker, som tilbringer deres liv sammen, og den skal de have lov til at lave som de vil.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Det er til fru Lone Møller, som anklagede mig gevaldigt for at sige, hvad jeg havde sagt, og det var faktisk ikke det, jeg havde sagt. Derfor vil jeg godt gentage, hvad det var, jeg prøvede at sige til jer. Jeg sagde, at jeg syntes, I var for sent ude med dette forslag, fordi amterne og kommunerne allerede har taget det op. De har faktisk lavet disse kurser, som skulle fremme udviklingen af uddannelsen af de arbejdsledige kvinder.

Så siger fru Lone Møller godt nok, at der ikke er så mange, der er kommet igennem endnu. Nej, det er korrekt, men jeg synes alligevel, at den udvikling, der er sat i gang, ikke skal sættes i stå, fordi man ønsker at gå i gang med et eller andet lovgivningsmæssigt arbejde. Jeg synes, det er en positiv udvikling, der er sat i gang, at man får dem, der er for gamle, til at gå i gang med den reelle uddannelse, som de unge har.

Når jeg siger det på den måde, er det, fordi jeg ser så positivt på den unge generations udvikling, og jeg ønskede i øvrigt at vente med at svare fru Lone Møller, til vi havde hørt vores unge medlem fra Fælles Kurs, fordi jeg nok havde på fornemmelsen, at det heller ikke var hendes indtryk, at de unge, der går i skolerne og på gymnasierne, er bange for nye udfordringer.

Unge kvinder i dag er ikke så skræmt, som fru Lone Møller og jeg måske var, dengang vi var i den alder. De tør godt. De har set, at de har muligheder for det; de ved, hvilke muligheder der ligger i hele erhvervslivet. Derfor tror jeg ikke på, at det overhovedet er nødvendigt med nogen form for lovgivning på dette område. De unge ved godt, hvad de vil, og de gør det.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Ja, det ved de godt, men alligevel hænger de også i nogle vante forestillinger og ser spøgelseser, hvor der ingen spøgelseser er: Fælles Kurs' ordfører, Ann-Carina Ingemann, mente for et øjeblik siden, at jeg havde talt om, at der skulle være fred og frihed for kvinder også til at vælge husmorrollen. Det lå der måske indirekte i det, jeg sagde, men jeg talte om, at de skulle have lov til at leve videre i traditionelle kønsrollemønstre, hvis de havde lyst til det.

Jeg brugte med vilje ikke selv ordet husmor, men det forbandt Ann-Carina Ingemann altså umiddelbart med det. Jeg tænkte også på traditionelle kvindejob på arbejdsmarkedet, og nogle vil så straks sige fotomodel, og andre vil sige HK-sekretær. Der er mange ting at tænke på, men jeg brugte med vilje ikke ordet husmor, og det viser, hvor meget det alleryngste medlem i Folketinget for tiden alligevel også hænger i vante forestillinger.

(Kort bemærkning).

Lone Møller (S):

Jeg opfattede ikke det, fru Annette Just sagde, forkert. Der blev ordret sagt, at vi var forældede og bagud for vores tid med forslaget. Det var det, jeg gik ind på.

Dernæst bemærkningen om, at amter og kommuner er godt i gang. Ja, de er i gang på den måde, at vi har fået 1.466 kvinder i utraditionelle kurser igennem, og det er vi da glade for, det er da en fin begyndelse. Alt, hvad der overhovedet bliver taget af initiativer, hilser vi med tilfredshed. Men vores forslag går bestemt ikke på, at man skal stoppe nogen af de gode initiativer, der er, hvis de fungerer. Vi vil bare have sikkerhed for, at vi får de mange kvinder, der er, igennem.

Med hensyn til de unge så tror jeg heller ikke, de er skræmte. Det viser sig alligevel, at unge kvinder tager studentereksamen i højere grad end unge mænd, de får højere eksamener. Men de kommer ikke i gang med en uddannelse, fordi de ikke har de samme muligheder som følge af, at det stadig væk i dag traditionelt er kvinderne, der skal sørge for familien. Så jeg har ikke misforstået noget overhovedet. Det tror jeg fru Annette Just har.

Bakholt (S):

Når jeg tager ordet i denne debat, er det, fordi jeg forstod på arbejdsministeren, at han undrede sig over, at der var mænd, der var medforslagsstillere til forslaget. Det vil jeg godt give en forklaring på.

Det er vi, fordi vi gerne vil være med til at forbedre forholdene på arbejdsmarkedet for kvinder. Der er nemlig en ret stor ulighed, når det drejer sig om uddannelse og erhverv, og også på lønområdet er der meget store uligheder. Vi mener, at de forslag, vi har fremsat her, kan være med til at trække i den rigtige retning, når de bliver gennemført.

[Bakholt]

Jeg vil også sige til arbejdsministeren, at det ikke bare er de mænd, der står på forslaget, der slutter op omkring disse ting. Det gør faktisk hele den socialdemokratiske gruppe, og jeg skal også oplyse arbejdsministeren om, at der er et stort flertal af mænd i gruppen.

Jytte Andersen (S):

Jeg vil gerne sige tak for en rimelig positiv modtagelse af visse dele af beslutningsforslaget.

Der er faktisk nogle ting, der har afspejlet sig et flertal for. Bl.a. har jeg i hvert fald noteret et overraskende flertal for, at virksomhederne i højere grad skal leve op til nogle forpligtelser over for den kvindelige del af arbejdsstyrken. Det er i hvert fald den konstatering, jeg har foretaget, og det synes jeg er et meget væsentligt skridt på vejen.

Så har jeg også noteret mig, at der ikke er nogen af partierne, der har anfægtet, at kvindearbejdsløsheden er uacceptabelt høj. Der er heller ikke nogen, der har anfægtet, at der skal gøres noget, at der skal træffes konkrete beslutninger på en lang række områder.

Der er blevet stillet det spørgsmål, hvorfor Socialdemokratiet overhovedet har fremsat dette forslag. Det kan jeg såmænd godt sige. Da vi i april måned vedtog dagsordenen, hvori vi bad arbejdsministeren om at forstærke bestræbelserne over for kvindearbejdsløsheden og sætte en undersøgelse i gang, havde vi ikke den helt store tiltro til, at der ville komme så meget ud af det. Det er baggrunden for, at vi gjorde os vores egne overvejelser og fældede dem ned i et beslutningsforslag for dermed at give Arbejdsmarkedsudvalget et bidrag til det arbejde, der skal ske efterfølgende. Jeg må sige, at med den besvarelse, arbejdsministeren har forelagt Arbejdsmarkedsudvalget på baggrund af dagsordenen, er vores mistillid, vores ringe tiltro, til fulde blevet bekræftet.

Vi synes ikke, at der er ret meget konkret oplæg til handling, og det er handling, der er brug for. Jeg kan se, arbejdsministeren er overrasket, men så er det godt, der er en weekend, for det er ikke en sag, hvor vi stopper debatten i dag.

Jeg er glad for, at arbejdsministeren har sendt vores forslag til arbejdsmarkedets parter og bedt om en udtalelse. Jeg vil også bede arbejdsministeren om at sende vores forslag til Ligestillingsrådet, men jeg vil bede arbejds-

ministeren om også at sende bilag 72, nemlig arbejdsministerens egen besvarelse af dagsordenen, til udtalelse hos arbejdsmarkedets parter og i Ligestillingsrådet. Så er der et rimeligt sammenligningsgrundlag med hensyn til, hvordan systemet reagerer henholdsvis over for vores forslag og over for arbejdsministerens meget begrænsede initiativer i forhold til, hvad der er nødvendigt.

Arbejdsministeren siger i sin besvarelse, at meget skal gøres, og når man sådan sidder og lytter, og hvis man ikke vidste bedre, så ville man tro, det var en god minister, vi havde. Det overraskende er så, at man må spørge: Hvad er det så, der gøres? Hvor er de konkrete forslag henne? Hvornår kommer forslaget om en læn- gerevarende arbejdsmarkedsuddannelse, der tilgodeser kvinderne? Hvornår får vi taget konkret fat på sygdomsreglen? Hvornår får vi taget konkret fat på nogle af de problemer, der også er for arbejdsledige kvinder, nemlig befordringsudgifter osv. osv.? Hvor mange penge har arbejdsministeren sat af til information og vejledning, til projektvejledere, til kursusgodtgørelse, til opfølgning og evaluering, og hvor mange penge er der sat af til uddannelse for Arbejdsformidlingens medarbejderstab? Alle disse ting synes jeg der er brug for fra arbejdsministerens side, før konstateringen bliver, at det er en god minister, vi har.

Ministeren gjorde også noget ud af at fortælle, hvor vandene skiller. Det er selvfølgelig ikke overraskende for os, at en konservativ arbejdsminister tager afstand fra enhver form for tvang over for virksomhederne, men det synes jeg ærlig talt er lidt ærgerligt.

Jeg har gjort mig den ulejlighed at finde ud af, hvad man gør i andre lande, og jeg har til min store overraskelse fundet ud af, at i et superliberalistisk eller konservativt land som USA har man faktisk kunnet finde ud af at sikre nogle meget stærkere forpligtelser for virksomhederne, for den offentlige sektor. Man forpligter dem til en ansættelsespolitik, som tager højde for de grupper, som bl.a. kvinderne tilhører på arbejdsmarkedet, nemlig de underprivilegerede grupper. Jeg vil gerne bidrage til arbejdsministerens viden og give ham notatet, for det er faktisk ganske interessant, at USA kan være på forkant på dette her punkt i forhold til os.

[Jytte Andersen]

Fru Pia Christmas-Møller synes jeg modsiges selv en lille smule. For det første siger fru Pia Christmas-Møller, at noget skal gøres, og lidt længere henne i ordførertalen spørger hun: Hvorfor skal der specielt gøres noget for kvinder og for piger? Det skal der efter vores opfattelse, fordi kvindearbejdsløsheden er så utrolig høj, og der ikke er noget, der tyder på, at den bliver væsentlig lavere.

Til de spørgsmål, der har været vedrørende tallene, vil jeg sige, at det er rigtigt, som arbejdsministeren og også fru Pia Christmas-Møller siger, at tallene har forskudt sig. Ja, kvindernes relative andel af ledigheden er blevet lidt lavere, fordi der er kommet flere mænd i ledighed, men det er jo ikke noget, vi kan bruge til noget som helst. Når vi synes, vi skal gøre noget specielt for kvinder, så er det, fordi kvinderne er hårdere belastet på arbejdsmarkedet. Så den rette vej går det altså ikke efter vores opfattelse.

Jeg vil gerne sige tak til fru Lilli Gyldenkilde for de pæne ord, planen fik med på vejen. Det er rigtigt, at der er mange elementer i planen, men som sagt har vi syntes, vi ville give vores bud til det fortsatte arbejde, som skal munde ud i nogle konkrete beslutninger, og derfor har vi fundet, at der skulle så meget med.

Jeg er enig i det forslag, som fru Lilli Gyldenkilde kom med om, hvordan man i skolesystemet kan få gjort pigernes viden om, hvad der foregår i mandefagene, bedre, sådan at deres uddannelsesvalg hviler på et reelt grundlag.

Hr. Bjørn Elmquist siger, at det tager tid med grundlæggende forandringer. Det får mig til at bemærke, at det er rigtigt, at vi i bemærkningerne til beslutningsforslaget har gjort meget ud af nogle beskrivelser af, hvordan verden ser ud. Det er rigtigt, at det tager tid med forandringer, men hvis man ikke starter her i Folketinget med nogle konkrete beslutninger, så vil verden altså ikke bevæge sig, i hvert fald ikke på den måde, som vi gerne vil have den skal bevæge sig.

Det er derfor, vi er nødt til at sætte nogle meget stærkere principper og betingelser op med hensyn til pigernes muligheder for at komme ind i uddannelsessystemet, kvindernes muligheder for at komme ind i arbejdsmarkedssystemet og muligheden for efterfølgende at få arbejde. For det er jo rigtigt nok, som ministeren siger, at motivationen for at gå ind i en uddannelse, uanset om det er unge piger eller ældre

piger, hviler meget på, at der er et job i den sidste ende. Det er derfor, praktikplads og pres på virksomhederne hører med i den opmuntring, som kvinderne og pigerne skal have.

Hr. Bjørn Elmquist siger også noget om, at kvinder og mænd er forskellige, og det skal de have ret til. Det vil jeg absolut ikke anfægte, men jeg vil anfægte det, når der er forskellige vilkår for mænd og kvinder, så de ikke har nogen reelle muligheder. Jeg kan se, hr. Bjørn Elmquist nikker, så det er vi åbenbart enige om.

Jeg vil godt give et konkret eksempel på, hvad det er, vi mener i punkt A. 5, altså at kapaciteten på uddannelserne skal opretholdes, hvis der er et perspektiv i dem i forhold til en fremtidig beskæftigelse, og det er seminarieområdet. Småbørnspædagogseminariene bliver skåret ned, vel vidende at kommunerne skriger efter uddannet personale til daginstitutionsområdet. Det er oplagt en forkert prioritering. Det er oplagt et sted, hvor en uddannelse fører til et arbejde.

Til fru Kirsten Lee: Tak for de pæne bemærkninger. Fru Annette Just har fru Lone Møller svaret.

Jeg vil godt sige til hr. Glønborg fra Kristeligt Folkeparti: Tak for hilsenen fra konen og børnene og en konstatering af, at Kristeligt Folkeparti gerne vil være med til at nedbryde nogle barrierer. Så må vi jo prøve at diskutere, hvor langt man på det konkrete plan vil gå.

Til allersidst tak til Fælles Kurs for støtten. Det var opmuntrende at høre det yngste folketingsmedlem her give tilsagn om støtte til disse tanker, og også et ungt medlem, der både havde læst og forstået forslaget.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg synes lige, der er to ting, der kræver en bemærkning i det, fru Jytte Andersen siger.

Det er jo i det hele taget kendetegnende, når det kommer til stykket, at om det, der kan gennemføres, bliver der bred politisk enighed. Resten – og det er det meste af det socialdemokratiske forslag – kommer ikke til beslutning.

Jeg synes ikke, fru Jytte Andersen var helt rimelig, når hun redegjorde for resultaterne af den undersøgelse og det arbejde, der er lavet dels i Undervisningsministeriet, dels i Arbejdsministeriet, og som er oversendt til udvalgene lige før jul. Jeg har lige prøvet at tælle op løseligt, og hvis jeg bare ser i min redegørelse, så er

[Arbejdsministeren]

der dér, så vidt jeg kan vurdere, ca. 30 konkrete initiativer, som alle sammen udmærker sig ved at være under gennemførelse.

Se, det er jo det, der adskiller det fra Socialdemokraternes forslag. Det, vi redegør for, er det, der er ved at blive gennemført. Hvis jeg husker undervisningsministerens redegørelse rigtigt, er der vel dér også 20-30 forslag, der er ved at blive gennemført, og ting, der allerede er gennemført. Så der er faktisk gennemført ganske mange ting, som fru Lilli Gyldenkilde også sagde.

Jeg vil da gerne give fru Lilli Gyldenkilde og også fru Jytte Andersen en del af æren. Fru Lilli Gyldenkilde sagde, at Socialdemokratiet og SF havde råbt højest. Jo, men sådan opererer de to partier jo. Vi andre taler lidt mere sagte, men vi gennemfører lige så mange ting, og det er jo i og for sig det væsentlige.

Så der er ganske mange ting, som er ved at blive gennemført, og nogle ting, som er gennemført. Det synes jeg vi alle sammen skal være glade for i stedet for at prøve på at nedvurdere det. Jeg vil i hvert fald anbefale fru Jytte Andersen, at hun bruger weekendene til at læse redegørelserne én gang til. De kom jo lige før jul, og hvis de er læst under julefreden, kan det godt være, der er noget af det, der er smuttet.

Så skal jeg lige sige, at kvindearbejdsløsheden i faktiske tal er faldet med 18.000 fra 1984 til 1987. Der er altså et reelt fald i kvindearbejdsløsheden absolut. Jeg synes, det er forkert, hvis fru Jytte Andersen prøver på at foregøgle, at det skulle være det modsatte. Det er ikke tilfældet. Kvindearbejdsløsheden er faldet. Det er væsentligt at slå fast, fordi det er med til at give håb til de kvinder, der skal tage uddannelse for at få beskæftigelse.

Jytte Andersen (S):

Jeg har faktisk læst dette bilag meget grundigt, og jeg har også hæftet mig ved, at man med en meget bred pensel har beskrevet alle de ting, som er foregået med bidrag fra Arbejdsministeriet og fra Undervisningsministeriet det sidste 1½ år. Det har sneget sig op til, at 1.466 kvinder har været på kvindeuddannelsesaktiviteter. Ja, det er tallene fra bilagene, og jeg stoler i den sammenhæng på tallene. Men 1.466 over en 1½-årig periode, ærlig talt, det imponerer os ikke.

Det er også rigtigt, at der i bilaget er en liste over påtænkte og allerede igangsatte initiativer.

Det eneste opløftende er, at man har nedsat en projektgruppe, som skal komme med en model for en længerevarende arbejdsmarkedsuddannelse for voksne kvinder. Den ser vi frem til. Vi håber på, at den vil leve op til nogle af de forventninger, vi kan have på basis af de forsøg, der er gjort, nemlig at det bliver en længerevarende uddannelse med kombination af almen uddannelse og praktik, med mulighed for også at få tilknyttet projektvejledere og med mulighed for vejledningskurser osv. osv.

Vi håber også meget på, at arbejdsministeren vil anvise, hvor pengene til den uddannelse skal komme fra. Men ellers må jeg ærlig talt sige, at det ikke virker overbevisende. Der står ganske vist, at kvinder skal vejledes. Det er sådan, at til næste år vil der efter al sandsynlighed være 30.000 langtidsledige kvinder. Jeg spørger: hvor mange af dem kan komme på vejledningskursus? Hvor mange af dem vil man konkret tilbyde noget uddannelse?

Videre fremgår det, at man gerne vil se på erfaringerne med projektledere til de forskellige kurser, hvor man altså får brudt nogle lanser i forhold til det traditionelle mandesystem, som arbejdsmarkedsuddannelserne er. Her siger man overraskende nok, at projektledere til fremtidens forsøgsprojekter i højere grad skal rekrutteres i systemet. Hvorfor det? Hvorfor skal man ikke have nogle friske kvinder og mænd, der kommer udefra og også ser lidt kritisk på systemet? Er det helt rigtigt, at projektledere skal rekrutteres fra lærerkorpset, et lærerkorps, hvor vi ved at de ikke har de nødvendige kvalifikationer i forhold til de behov, kvinderne rent faktisk har? Jeg kunne nævne en stribe eksempler; det vil jeg ikke gøre her en sen fredag eftermiddag.

Jeg har stillet spørgsmål i Arbejdsmarkedsudvalget på alle de punkter, hvor jeg faktisk mener, at der er brug for en langt, langt højere grad både af prioritering og konkretisering.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Nu var fru Jytte Andersen oppe for anden gang og kom desværre i tidnød første gang; det var måske derfor, vi ikke fik svarene. Men der er faktisk et par svar, jeg synes fru Jytte Andersen skylder os.

[Bjørn Elmquist]

Der var det spørgsmål, som fru Kirsten Lee stillede om omkostningerne: Hvad mener Socialdemokratiet selv at deres beslutningsforslag ville komme til at koste? Og hvor skal pengene i givet fald komme fra?

Den anden ting, som jeg stadig væk mangler en klargøring af, er den LO-prognose for kvindernes arbejdsløshed i 1989, som omtales i bemærkningerne til forslaget side 10 og side 11. Fra side 11 citerer jeg:

»Efter LO's prognose vil kvinderne i 1989 udgøre 75 pct. af det samlede antal arbejdsløse.«

Jeg måtte forstå arbejdsministeren før sådan, at det ikke rimer med hans tal. Nu vil jeg gerne høre, hvad fru Jytte Andersen selv siger, og ellers høre arbejdsministeren. Måske har han tal, der er lidt mere dugfriske. Jeg har selvfølgelig hæftet mig ved, at der i bemærkningerne står et sted: »i dag juni 1987«. Jeg ved godt, at det er et omfattende forslag. Der er meget statistik i det, men det havde jo ikke gjort noget, om der havde stået »i dag december 1987« svarende til fremsættelsesdatoen.

Pia Christmas-Møller (KF):

Fru Jytte Andersen mente at finde en modsigelse i mit indlæg. Nogle gange finder man jo, hvad man søger efter med tillæg af en god portion vilje. Der var ingen modsigelse i det, jeg sagde. Jeg vil gerne gentage det for at bedre på forståelsen.

Jeg sagde til forslagets element vedrørende garanti til kvinder, at vi skulle passe på, at vi ikke først og fremmest fokuserede på kønnet frem for på problemerne og på årsagen til problemerne. Min mening var, at der ikke er nogen idé i at overføre arbejdsløsheden til udelukkende at bestå af mænd. Det er vel ligestilling, vi vil nå. Det håber jeg vi kan blive enige om.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det, der er en lille smule frustrerende ved debatter af denne slags, er, at man snakker udenom. Det synes jeg at fru Pia Christmas-Møllers sidste indlæg viste, og det er lidt ærgerligt. Vi kommer ikke videre på disse områder, hvis ikke der sættes ind med nogle særforanstaltninger. Man kan lide det eller lade være, men vi kommer ikke videre. Vi var heller ikke kommet til, hvor vi er i dag, hvis ikke der hele tiden havde været nogle, der havde, som jeg plejer at si-

ge, råbt vagt i gevær og hele tiden søgt at få debatter om det, så der blev skubbet på i den rigtige retning.

I dag er det soleklart for alle, at der må gøres noget på disse områder, men lige så snart vi kommer med et konkret bud på, hvordan det skal gøres, kommer uenighederne. Jeg tror, man må konstatere – og det håber jeg da også at fru Pia Christmas-Møller vil gøre i sidste instans, for vi kommer til at drøfte det her videre – at uden særforanstaltninger bliver det sådan, at kvinderne kommer til at bære størsteparten af arbejdsløsheden, og det kan ikke være rimeligt.

Det er heller ikke rimeligt, at 50 pct. af alle ufaglærte i dette land er kvinder. Det er komplet urimeligt, og der må være en årsag til det. Årsagen er selvfølgelig, at hele samfundet er indrettet på mænds præmisser, for det er dem, der har været de bestemmende gennem mange, mange år.

Det var det ene, jeg ville herop for i anden omgang. Det andet var til arbejdsministeren.

Jeg fik også læst bilaget fra arbejdsministeren og undervisningsministeren, og jeg havde god tid til det her, hvor jeg har været borte fra Folketinget et stykke tid. Det, der især glædede mig – jeg synes jo, man en gang imellem skal glæde sig, ellers bliver det heller ikke til at holde ud – var, at man påtænker at lave denne længerevarende uddannelse. Vil arbejdsministeren i forbindelse med det så være med til at bane vejen på nogle af de områder, hvor det er så vigtigt, f.eks. 10 pct.-syregelen? Den har større betydning for kvinder.

Når man har lavet alle disse forsøgsuddannelser, hvor kvinderne har været meget glade for at være, især fordi der har været mange kvinder i samme situation og det har hjulpet dem meget, oplever vi, hvordan man i forsøgene laver teori og praksis på en anden måde, end man tidligere har gjort. Derved bliver det nemmere for kvinderne, men ikke desto mindre er der nogle barrierer, man ryger ind i, f.eks. at hvad der tidligere i arbejdsløshedsdagpengeforstand har kunnet kaldes en død periode, nu pludselig kaldes død periode, fordi det er adskilt på en anden måde, end det tidligere har været. Her får man lagt en blokering ind, fordi kvinderne må sige nej til at være på uddannelsen, for ellers mister de dagpenge den dag, de er færdige med uddannelsen.

(Kort bemærkning).

Jørgen Tved (FK):

Det, der kalder mig på talerstolen, er først og fremmest en bemærkning, som kom fra hr. Bjørn Elmquist, men som i og for sig også kom fra fru Kirsten Lee, da hun havde sit indlæg. Det er det evindelige spørgsmål, man stiller: Hvad koster det?

Man kunne vende spørgsmålet om og spørge: Hvad koster disse mange ulykkelige skæbner, som vi kender? Vi har fået tallet: 80.000 enlige kvinder! Hvad koster det dem at opretholde en tilværelse for sig selv og måske børn?

Man kunne også spørge: Hvad kunne vi vinde både samfundsmæssigt, og jeg havde nær sagt for at blive fri for en række menneskelige omkostninger, hvis vi gennemførte nogle af de ting, som ligger i forslaget fra Socialdemokratiet? Jeg synes, man skal vende tingene om og spørge: Hvad vinder vi, hvis vi hjælper disse kvinder, som i den nuværende situation har behov for positiv særbehandling?

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Hr. Bjørn Elmquist spurgte, hvor meget det kostede. Vi har som bekendt ikke sat tal på, fordi det også drejer sig om penge, der skal omdefineres. Der er nogle systemer, der skal geares ind på kvinder. Det gælder både det grundlæggende folkeskolesystem, ungdomsuddannelserne, de videregående uddannelser og arbejdsmarkedsuddannelsessystemet. Det er altså ikke absolut nye penge, men penge til kvinder, fordi kvinder skal tælle med. Det er baggrunden for, at vi ikke har sat penge på.

Vi har i forbindelse med finanslovsaftalen fået afsat 90 mio. kr. yderligere til arbejdsmarkedsuddannelserne. Det er bl.a. nogle af de penge, som skal bidrage til, at systemet bliver bedre egnet til, at kvinder kan komme ind i det.

Jeg må da tilstå, at den sidste prognose, der siger, at 75 pct. af kvinderne bliver ledige, måske nok er lidt forældet, men det var den eneste, jeg på det tidspunkt kunne få fat i. Men om perspektivet her et par måneder efter har ændret sig, vil jeg nu sætte et stort spørgsmålstegn ved.

Det får mig til at spørge arbejdsministeren, om arbejdsministeren kan bekræfte eller afkræfte, at kvindearbejdsløsheden igen er stigende.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Fru Lilli Gyldenkilde mente, at jeg forsøgte at snakke udenom. Det gør jeg ikke. Tværtimod synes jeg, at jeg er meget klar. Jeg vil gå efter årsagen. Man kan også sige det på en anden måde: gå efter bolden frem for manden i dette spil.

Det er jo ikke, fordi kvinderne er kvinder, at de er dårligt stillede på arbejdsmarkedet. Der er nogle årsager til, at de står dårligt. Det hænger sammen med nogle holdninger, med en udvikling i samfundet. Det hænger sammen med deres opdragelse og med de andres opdragelse. Det er en langsigtet proces, vi skal fortsætte. Den er allerede godt på vej, men vi skal fortsætte den, og vi skal have det lange sigt for øje. Her er det, vore veje skilles, fordi vi tror på, at kønskvoteringen ikke vil hjælpe os på glad. Tværtimod vil det på forholdsvis kort sigt kunne blokere os. Det er sådan set baggrunden for mine indlæg.

Endelig til spørgsmålet om, at 50 pct. af samtlige ufaglærte er kvinder: Er det ikke nogenlunde ligestilling trods alt?

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Kun for at erklære mig enig i det, som hr. Jørgen Tved sagde. Det skal være økonomien i dette, vi ser. Kan det gøres op, hvor store fordele der er forbundet med det økonomisk, skal vi også meget gerne have det med. Så er der nogle fordele og måske også ulemper, der ikke kan gøres op økonomisk. Det må vi så undlade at gøre op, men når vi taler om økonomien i dette generelt, skal det være med både plusser og minusser.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg kan selvfølgelig bekræfte for fru Jytte Andersen, at når tallet 1.466 findes i min rapport, er det rigtigt.

Men jeg synes også, man skal læse, hvad det står for, nemlig én bestemt aktivitet opgjort på ét bestemt tidspunkt. Det har sikkert ikke været meningen, men det har lydt lidt, som om både fru Lone Møller og fru Jytte Andersen ville få det til at være udtryk for den samlede aktivitet, og det er det selvsagt ikke.

[Arbejdsministeren]

Lad mig tage bare et enkelt, for mig aktuelt eksempel. I går var jeg i Vejle og Kolding for at besøge Kvindeligt Arbejderforbunds lokale projekt, det projekt, som Arbejdsministeriet har bevilget 1 mio. kr. til at hjælpe i gang, således at de to amters gode resultater kan breddes ud i resten af landet. Vi har søgt EF's socialfond om yderligere 12 mio. kr., og vi har et godt samarbejde med Kvindeligt Arbejderforbund om at få det projekt til at køre.

Allerede på nuværende tidspunkt har det ene projekt, som jo er et isoleret projekt, været til glæde for 700 kvinder og givet en meget stor beskæftigelseseffekt. Jeg havde lejlighed til at besøge et af busholdene, som bliver uddannet på Transportskolen i Kolding for øjeblikket. Noget af det, der gjorde dem begejstrede og engagerede, var for det første, at de tolv, der havde været på det første hold, alle bestod. For det andet, at ud af de tolv var de otte umiddelbart kommet i beskæftigelse, og de andre var i gang med en anden form for uddannelse. Disse kvinder, som kommer fra langtidsløsheden, er nu på vej ind i noget, de selv tror på vil give dem beskæftigelse. Det er godt. Problemet ved det er, at vi laver tingene så decentralt, at det i virkeligheden bliver meget vanskeligt at gøre op, hvor meget godt vi har gjort.

Men der sker altså ganske mange ting ude omkring, som er gode og konstruktive og positive, og det synes jeg vi skal have med, når vi diskuterer indsatsen.

Fru Lilli Gyldenkilde spurgte, om vi ville se på f.eks. 10 pct.-reglen. Det mener jeg faktisk jeg indicerede i mit første indlæg var et af de problemer, vi var stødt på i forbindelse med de længere forløb på arbejdsmarkedsuddannelserne, og derfor en af de ting, vi må overveje i forbindelse med de kommende initiativer.

Det er da rigtigt, at de regelsæt, som gælder på forsikringsområdet, ikke har været opbygget på et tidspunkt, hvor vi havde den grad af fleksibilitet i sammensætningen af praktik- og uddannelsesforløb som nu. Det kan vel være, at det er en af de ting, som vi må se på i forbindelse med hele lovrevisionen om uddannelsesyddelse, iværksætteryddelse og arbejdstilbud, og hvad dertil hører. Vi skal se, om der er nogle problemer, som vi skal have løst.

Jeg har altså ikke på forhånd sagt ja til fru Lilli Gyldenkildes eventuelle løsning, som ikke er blevet præsenteret i dag, og det er heller ikke

tiden til det, men jeg har sagt ja til, at det er et tema, som jeg synes er værd at diskutere i denne sammenhæng.

Fru Jytte Andersen spørger, om der i 1989 er andre prognoser end den om de 75 pct., som LO, så vidt jeg husker, lavede i efteråret 1986. Jeg er da bedrøvet over, når jeg bruger tid og kræfter og skriver svarindlæg på, hvad fru Jytte Andersen skriver i dagspressen, at fru Jytte Andersen så ikke opdager det. Jeg har faktisk i indtil flere aviser forsøgt at fortælle fru Jytte Andersen, hvad der også er blevet sagt i dag, nemlig at de tal, fru Jytte Andersen baserer sig på, er forældede.

Der er andre tegn, og det har der været længe. Som jeg nævnte tidligere, toppede kvindemandelen af arbejdsløsheden i januar 1986 med 60,9 pct. I de seneste faktiske tal, for oktober 1987, var vi nede på 56,6 pct. Det er ikke godt nok, det er stadig væk for meget, men det er altså en helt anden udviklingstendens end den, der pegede frem mod 75 pct. Det er nu systematisk og vedvarende måned for måned ud fra dette synspunkt gået i den rigtige retning. Selv om vi har set en beskedent stigning i arbejdsløsheden fra 1986 til 1987, er det faktisk sådan, at der for kvinderne har været et fald. Kvindernes faktiske arbejdsløshed er faldet med små 2.000 fra 1986 til 1987, hvorimod mændene har haft en stigning på ca. 7.000. I hele 1987 er kvindearbejdsløsheden altså faldet, mens mændenes arbejdsløshed er steget. Derfor skal vi passe på, at vi ikke baseret på prognoser, som er flere år gamle, får det til at se ud som værende 75 pct. af arbejdsløsheden, når det nærmere ligger omkring de 56, og hvor prognosen for 1988 er en relativ andel på i størrelsesordenen 55, altså en fortsat tendens i retning af, at kvindernes andel af arbejdsløsheden falder, sådan at det bliver et mere ligeligt problem mellem kønnene. Det er vel, når alt kommer til alt, det, vi diskuterer i dag. Jeg har tillid til, at både fru Jytte Andersen og fru Lilli Gyldenkilde, hvis vi en dag kommer i den situation, at mændenes andel af arbejdsløsheden er større end deres andel af arbejdsstyrken, også vil råbe op og sige, at vi må have en mere ligelig fordeling, for jeg har da forstået det rigtigt, når jeg mener, at fru Lilli Gyldenkilde og fru Jytte Andersen går ind for ligestilling?

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

De 1.466, som har været fremme i debatten et par gange, siger arbejdsministeren nu om, at det er én aktivitet. Jeg har faktisk også givet mig lidt tid til at prøve at kigge på det statistiske materiale, uden at vi skal bevæge os ind i en alt for lang diskussion om det. Jeg vil selvfølgelig stille nogle opklarende spørgsmål om det, men når arbejdsministeren selv trækker det frem, vil jeg sige, at det faktisk virker på mig, som om nogle er talt med et par gange. Men det vender vi tilbage til i Arbejdsmarksudvalget, og måske bliver der behov for et samråd i Arbejdsmarksudvalget om de tal.

Nu er tal jo ikke interessante som sådan, men når vi trækker det frem, er det selvfølgelig også for at sætte det i relation til, at der er over 120.000 ledige kvinder. Uanset om tendensen går lidt op eller lidt ned, er det 120.000 for mange. Det er derfor, 1.466 virker så overordentlig beskeden.

Jeg fik ikke svar på mit spørgsmål om, hvor mange vejledningskurser og hvor mange konkrete initiativer om motivation der bliver taget i forhold til antallet af ledige kvinder. Jeg mener ikke at kunne se i svaret, at man vil målrette vejledningen til alle de 30.000, som formentlig bliver langtidsledige til næste år. Det var faktisk det, mit spørgsmål gik på, men hvis det ikke var udtrykt klart nok, beklager jeg det.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal sige til arbejdsministeren, at jeg er glad for tilsagnet om, at man kan se på tingene. Jeg er udmærket klar over, at ministeren ikke her kan love, at vi skal lave om. Jeg er heller ikke kommet med bud på, hvad vi skal lave det om til, men det er vigtigt at få konstateret, at i og med at vi sætter forsøg i gang og der så viser sig blokeringer for, at de kan gennemføres, er vi villige til at se på at få det lavet om i anden lovgivning, for ellers får vi lavet noget helt forkert, og det ville være helt urimeligt. Men tak for tilsagnet om, at vi kan se på det, for det er lidt vigtigt.

Så lige en enkelt rettelse. Jeg kunne forstå på fru Pia Christmas-Møllers svar på mine tal om, hvor mange ufaglærte kvinder der var, at jeg må have udtrykt mig lidt klodset, når man kun-

ne få det til en ligestilling. Derfor vil jeg lige gøre opmærksom på, at af den samlede kvindearbejdsmarkedsstyrke er de 50 pct. kvinder, der er ufaglærte, og det er for mange, alt for mange. Der er kun 8 pct., der er faglærte, skal jeg hilse og sige.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Vi skal vel være realistiske selv en fredag eftermiddag. Når fru Jytte Andersen siger, at 120.000 arbejdsløse kvinder er 120.000 for mange, lyder det pænt og rigtigt, men blandt de 120.000 er der også mange gennemsnitskvinder, om jeg så må sige. Det skal forstås på den måde, at det er gennemsnitstal i arbejdsløshedsstatistikken. Vi taler jo ikke om 120.000 mennesker, der er arbejdsløse et år. Vi taler om, når vi ser på arbejdsløsheden, at der er et meget stort antal mennesker, der er arbejdsløse i varierende perioder, og uanset hvor dygtige vi bliver, tror jeg aldrig, vi undgår korttidsarbejdsløshed. Jeg tror aldrig, vi undgår, at der er arbejdsløshed mellem skift mellem job. Jeg tror aldrig, vi undgår noget tilpasningsarbejdsløshed. Selv dengang vi kaldte det fuld beskæftigelse, var der altså faktisk til stadighed nogle, der var arbejdsløse.

Hvis vi skal sætte et realistisk mål, skal vi ikke se på 120.000 og bringe det ned på nul. Nej, vi skal se på den andel af dem, som er arbejdsløse i længere perioder. Det er også grunden til, at vi nu er i gang med at indføre, at AF-systemet efter 3 måneder skal tage individuelle samtaler med alle, der er arbejdsløse, og ud fra de individuelle samtaler skal visitere dem, der er i særlig risiko for at komme ud i langtidsledighed, ind på nogle inspirations- og planlægningskurser, hvor man kan fortælle dem noget om deres muligheder, hvor man kan opbygge deres tillid, hvor man kan igangsætte et uddannelsesforløb, et jobsøgningsforløb. Om det vil jeg nødig i dag sige, hvor mange der kommer ind på de kurser.

Når fru Jytte Andersen taler om de 30.000, som bliver langtidsledige, skal vi lige huske på, at vi har nogle ordninger, f.eks. arbejdstilbudsordningen, der automatisk giver et tilbud til dem, der bliver langtidsledige, så her behøver vi ikke opfinde noget nyt. Vi skal altså huske på, at der er mange ting, der er gjort. Der er mange ting, der er sat i værk, og det, vi taler om, er nu at forstærke indsatsen.

[Arbejdsministeren]

Så glemte både fru Lilli Gyldenkilde og fru Jytte Andersen at svare på mit spørgsmål om, om man ville, hvis det nu tippede om den anden vej rundt, være lige så meget på mændenes side, som mændene nu er med på kvindernes side, men jeg tager tavsheden som et tilsagn.

Formanden:

Vi er vistnok ved at bevæge os væk fra de principielle bemærkninger til forslaget og ved at gå ned i nogle detaljer.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Skal det, som arbejdsministeren sagde, forstås på den måde, at alle ledige kvinder, der efter al sandsynlighed bliver langtidsledige, får tilbudt en individuel vejledning med en tilknyttet kursusvirksomhed med motiverende elementer? Hvis det er udgangen på denne debat, at vi får opprioriteret vejledningsarbejdet, synes jeg faktisk, at vi er nået langt.

Jeg glemte før, at jeg er så glad over, at arbejdsministeren har været i Vejle og set de projekter, som Kvindeligt Arbejderforbund har lavet. Jeg mener nok, at det ikke er arbejdsministeren, der skal tage æren for Kvindeligt Arbejderforbunds kvindeprojekter. De har været i gang i flere år, og det er faktisk først sidste år, at arbejdsministeren fik så meget øje på dem, at der også kom noget økonomi til dem, men jeg er glad for, at arbejdsministeren har set projekterne, som det forbund, jeg er medlem af, har sloget for, og som jeg også synes at man skal overlade æren til Kvindeligt Arbejderforbund for.

Formanden:

Arbejdsministeren bliver den sidste, der får ordet.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Konklusionen kan godt være, at vejledning og information er opprioriteret. Jeg vil ikke garantere, at alle i enhver situation er med, men information og vejledning er opprioriteret. Det ville bare være forkert at sige, at det er konklusionen og et resultat af denne debat. Det er faktisk noget, som er sket for længst, som er baseret på tidligere aftaler med Det Radikale Venstre, som er baseret på finanslovsforståelse med

både Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet. Det er altså ikke et resultat af dagens debat.

Jeg vil nødig have fjernet min mulighed for at rose projekter, forstået på den måde, at det bagefter nærmest skal antydes, at jeg forsøger at tage æren for Kvindeligt Arbejderforbunds projekt. Selvfølgelig gør jeg ikke det, men det må da være tilladt også en arbejdsminister, der bevilger nogle penge til et forsøg, som nogle sætter i gang, at fremhæve, at det forsøg, som de pågældende har taget initiativet til, er godt. Den ret fastholder jeg altså. Men det er ikke et forsøg på at tage æren for alt, hvad der er godt i dette samfund, ej heller at tage ansvaret for alt, hvad der er skidt, men det er et forsøg på at påpege, når jeg synes, der sker noget godt. Jeg synes, det projekt er knaldgodt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 60:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension og lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond.

Af Ole Henriksen (SF) m.fl.
(Fremsat 9/12 87).

Forslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Arbejdsministeren (Henning Dyremose):**

Det forslag, vi skal behandle nu, er vel egentlig blevet overhalet af begivenhederne. Derfor vil jeg, hvad angår de principielle bemærknin-